

Tento mladík se vypracoval na jednoho z nejuznávanějších českých herců.

Dobrý voják Rudolf Hrušínský

(17. října 1920, Nová Včelnice – 13. dubna 1994, Praha)

*Šel jsem světem plným chyb,
pytlák snů a pytlák ryb,
někdy mlčky, jindy zas
spoléhal jsem na svůj hlas,
bohudík i bohužel,
za to, že jsem život měl
kostrbatý.*

(Jiří Zmožek/Pavel Kopta)

Narodil se v jihočeském Novém Etyнку jako Rudolf Böhm. Ale tak jako se časem Nový Etynk změnil na Novou Včelnici, z něho se zase stal Rudolf Hrušínský. Může za to jeho otec stejného jména, rovněž herec. Jak k novému jménu přišel, vysvětlil kdysi v časopise:

„Lužnice u Hodonína byla tenkrát malá vesnice s velikou návsí. Byl tam kostel, veliká škola a obecní úřad zrovna naproti domku vdovy Kofránkové, u níž jsem já, herecký potěr, bydlel. Hospoda, co jsme hráli divadlo, byla od Kofránků nalevo: tam, co se chodilo k četnické stanici, která byla ale pěkný kousek za vesnicí.“

Z jedné zahrádky před tou jednou chalupou rostla přes plot nad chodniček větev veliké hrušně a na té větvi visela řada velikých krásně žlutých hrušek. Já nevím, co mne to napadlo. Povyskočím, natáhnu trochu ruku – a to byste neřekli, najednou v té ruce držím utrženou hrušku. A jakoby nic, hop – hop – přes loužičky pryč. Ale ne daleko! ‚Hej, hej,‘ slyším za sebou chraplavý hlas. Ohlednu se a vidím: chlap jako hora, v bílých, režných třaslavicích a modré vestě, vybíhá z chalupy, vyzouvá se z dřeváků, do každé ruky popadne jeden a bos běží za mnou.

Co vám budu povídat – bylo zle! Už je u mne, už mne drží za rameno, a že prý: ‚Včil tě mám, chlapčisko, co mně chodíš na hruške.‘ A už mne vleče přes náves, kolem kostela, u dveří chrámových se pokřičuje a zastaví se mnou před klepadlem starostových vrat.

Zabouchá.

‚Starosta není doma, jeli na skalka u pro zemáky,‘ řekla nám děvečka. ‚Ale bude tu co chvíli,‘ dodala.

‚Tož na četnickó stanico,‘ povídá chlap, a to už jsem měl v opánkách plno vody a bláta...

Pan četník, to se ví, pěkně úředně se vyptal, jak to všecko bylo – chlap, celý rozezlený, vykládá, že mu někdo už celý týden chodí na hrušky a dnes že zloděje konečně dopadl. Pan četník se ještě zeptal, co jsem na ty hrušky měl, zdali pytel nebo

krosnu, či snad vůz, a to jsem hned poznal, že mi jde na ruku: nakonec řekl, že se to srovná u starosty, abychom tam za chvíli přišli, on že přijde také.

U starosty to začalo asi za hodinu: bylo vám to tam jako u soudu. Kromě pana starosty přišli narychlo zavolaní dva radní, a začal výslech. Sáhodlouhý protokol, potom porada, při níž jsem musel za dveře, za chvíli mne zavolali a přečetli rozsudek: ... a odsuzuje se k pokutě jednoho rýnského na místní chudinu. ' Za jednu hrušku měl jsem zaplatit celý zlatník! Až mi z toho zahučelo v hlavě.

Jak tak býval vždycky pánbůh se mnou, najednou se vám otevřely dveře a do 'soudní síně' vešel ten pan četník ještě s jedním pánem, a to byl pan učitel, který uměl krásně mluvit a měl asi v obci hlavní slovo. Začal pěkně od začátku – jak to vlastně bylo. Seděl prý u okna svého pokojíku a viděl, jak jsem tu hrušku utrhl, a viděl, samo sebou se rozumí, i to klepání na vrata i tu cestu na 'četnickó stanico', a protože mne znal z divadla, zželelo se mu mé mladosti, dohodl se někde cestou s panem četníkem a teď mne tady před tou slavnou porotou začali vysekávat. Čemu by nikdo nevěřil, to se stalo, na podkladu jejich obhajovacích řečí jsem byl trestu zproštěn.

Ten večer po představení dával pan radní v šenkovně k lepšímu moji aféru s hruškou.

Tak se stalo, že druhý den spatřím na dveřích mého bytu připravený kus papíru a na něm tužkou napsáno: „Rudolf Hruškovský, dramatický umělec.“

Můj dřívější pseudonym – Otomar Otovalský – padl. Na jeho místo nastoupil Hruškovský, který se časem změnil na Hrušínského. Později moje manželka i můj mladší syn přijali toto jméno rovněž za své.“

(Kinorevue 23/1940)

Po otci nejen zdědil jméno a příjmení, ale i profesi a příslušnost k rodině, jejíž herecké kořeny sahají až k Josefu Kajetánu Tylovi. Zakladatel herecké dynastie Ondřej Červíček (1844–1929) totiž také hrával se svým otcem divadlo a jako pětiletý účinkoval v divadelním představení *Vdovec* právě s Josefem Kajetánem Tylem. A ten malého Ondřeje natolik povzbudil, že už u herectví zůstal. Nicméně Rudolf Hrušínský nejstarší (1897–1956) herecké předky neměl. Pocházel z rodiny statkářů, odkud jako patnáctiletý utekl k divadlu a dostal se k společnosti Václava Červíčka-Budínského. Zamiloval se do jeho dcery Hermíny (1901–1989), kterou si vzal v březnu 1920 v Žirovnici za manželku, a u divadla zakotvil.

Jejich syn, který dostal jméno Rudolf po tátovi, se narodil přímo na divadelních prknech kočovné společnosti svého dědečka, a to po představení veselohry Franze von Schönthana *Svatba naší*

Helgy, které se odehrálo v místním hostinci U Černého orla. A tak Rudolf Hrušínský od svých prvních dnů cestoval s kočovnou společností. A i on brzy začal dostávat role, občas i dívčí. Ta první byla v Eyslerově operetě *Dítě cirku*, poté vystupoval například v *Tanečku panny Márinky*, *Pražském flamendru*, *Vdavkách Nanynky Kulichovy*... Herecky ho vzdělával jeho otec, který ho učil mluvit, aby mu bylo rozumět, a správně se pohybovat po jevišti.

Když se rodina usadila v Praze, začal Rudolf studovat reálné gymnázium na Letné, odkud ho ovšem kvůli výtržnosti a častým absencím v tercii vyloučili. Musel přejít na žižkovskou měšťanku. Poté chtěl studovat na konzervatoři, ale tam ho nepřijali, údajně pro nedostatek talentu. Ale – byť chvíli přemýšlel o tom, že by mohl být třeba právníkem – v patnácti letech zahájil hereckou dráhu.

Jako hosta ho pozvala v roce 1935 do svého Pražského dětského divadla Míla Mellanová a obsadila ho do tří inscenací. V následujícím roce dostal nabídku z divadla Uranie v Holešovicích, ale dlouho tam nepobyl, protože si ho všiml slavný divadelník E. F. Burian a nabídl mu angažmá ve svém „Děčku“. Hrušínský tam 1. ledna 1938 podepsal svou první smlouvu a stal se profesionálním hercem. Jeho nejvýraznější rolí na této scéně byl Jarka Kohout v Burianově drammatizaci novely Boženy Benešové *Don Pablo, don Pedro a Věra Lukášová*, kterou Burian s použitím své

scénické hudby v roce 1939 sám zfilmoval, s Hrušínským a Jiřinou Stránskou v hlavních rolích.

V jedenadvaceti napsal Rudolf detektivní hru *První případ* a začal se poměrně často objevovat před filmovou kamerou. Do svých pětadvaceti let hrál v sedmnácti filmech. Ale i když o něj byl zájem a o role neměl nouzi, rozhodně to neměl jednoduché, poněvadž byl stále srovnáván se svým otcem a kritika ho nešetřila. Jeden příklad za všechny:

„Hrušínský nemá opravdu prozatím důvodů, aby nosil hlavu příliš vysoko. V Písku ukázal v provedení Stříbrného větru herecký formát jen velmi uzoučký: zato ledabylost, že se ani nenaučil textu tak zajímavé úlohy, a veliké herecké sebevědomí. Oba tyto znaky měl i jeho výkon v Kladně. Hrušínský mladší bude se však musit naučit veliké kázni a pokoře, má-li se jeho herecká dráha rozvíjeti tak, jak by se dalo očekávati podle jeho nadání. Nemusí si chodit daleko pro vzor, najde jej u svého otce, který při všech svých velkých schopnostech charakterizačních nepozbyl nikdy toho, co vyznačuje každého znamenitého herce – umělecké pokory a skromnosti.“

Dr. Bedřich Rádl, Kinorevue 1940

Díky otci začal v té době spolupracovat také s Radiožurnálem a po dvou letech přišla nabídka z Vinohradského divadla – tehdy

Městského divadla na královských Vinohradech – na účinkování v dramatu Thorntona Wildera *Naše městečko*, kde hrál po boku Nataši Gollové. Stal se tak členem Městských divadel pražských, kam vedle Vinohradského divadla patřilo od roku 1929 ještě Komorní divadlo v Hyberské ulici (dnešní podoba Městských divadel pražských se zrodila v roce 1950, kdy se Komorní divadlo spojilo s Divadlem Komedie).

V letech 1943 a 1945 (v roce 1944 byla všechna divadla zavřena nacisty) hrál opět v Uranii a v létě hostoval u rodinné kočovné společnosti. Dvakrát se v této době pustil i do filmové režie. V roce 1944 snímkem *Jarní píseň* a o dva roky později westernovou parodií *Pancho se žení*.

V letech 1945–1948 se znovu stal členem Městských divadel pražských, které vedl Jiří Frejka, a začal spolupracovat s režisérem Jaromírem Pleskotem, s nímž se přátelil celý život. Exceloval v roli Krištofa v Shawově *Pekelníkovi* nebo Cherubína ve *Figarově svatbě*. Publikum uchvátil jako milovník Eugenio v Goldoniho–Hlávkově *Benátské maškarádě*, jako polsko-česky hovořící sluha ve Werfelově hře *Jacobowsky a plukovník* nebo jako Dauphin v Shawově *Svaté Janě* s Jiřinou Štěpničkovou v titulní roli.

V roce 1948 si odskočil do Divadla státního filmu, ale po roce se do Městských divadel pražských vrátil. Jenomže když musel odejít Jiří Frejka a z Vinohradského divadla se stalo Divadlo československé armády, přešel do Divadla ABC a Komorního